

58 godina u službi turističkog razvoja

institut za turizam

2017

**GODIŠNJI PLAN
INSTITUTA ZA TURIZAM**

Zagreb, veljača 2017.

1. POLAZIŠTA

Plan aktivnosti Instituta za turizam za 2017. godinu donosi se na temelju usvojenog Strateškog plana Instituta za turizam 2016.-2020. On polazi od misije Instituta koja glasi: **provedenje međunarodno kompetitivnih istraživanja multidisciplinarnog fenomena turizma koja doprinose globalnom fondu znanja, društvenom i gospodarskom razvoju Hrvatske te stvaraju novu znanstvenu, društvenu, kulturnu i gospodarsku vrijednost**, uvažavajući odrednice Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije (Vlada Republike Hrvatske, 2013) i strateške smjernice dokumenata Europske unije (Obzor 2020) koji naglašavaju potrebu povezivanja obrazovanja, istraživanja i inovacija.

Usprkos teške gospodarske situacije u zemlji zbog koje je došlo do realizacije očekivanih tržišnih projekata, istraživači Instituta bili su iznimno aktivni i uspjeli su ostvariti svoje godišnje znanstvene ciljeve. Znanstvena produktivnost bila je intenzivna (46 objavljenih A1 i A2 radova, međunarodna knjiga), uključujući raznovrsne popularizacijske aktivnosti. Suradja sa Svjetskom turističkom organizacijom (UNWTO) donijela je priznanje za naš rad – Hrvatski observatorij za praćenje održivog razvoja turizma (CROSTO) postao je jedan od šest takvih centara u svijetu.

U sljedećoj, 2017. godini očekujemo nastavak svih naših aktivnosti pa se ovim Planom definira današnja pozicija Instituta te ciljevi koje je potrebno realizirati do kraja godine. Za svaki cilj definiraju se pokazatelji i mjere učinka (ostvareno u 2016. godini i planirano u 2017. godini).

2. RAZVOJNI PUT INSTITUTA I DANAŠNJA POZICIJA INSTITUTA ZA TURIZAM

Institut za turizam¹ u Zagrebu jedini je znanstveni javni institut specijaliziran za istraživanja na području turizma u Hrvatskoj. Institut je jedan od najstarijih instituta za turizam u Europi i institucija s najviše znanstvenih i stručnih referenci u regiji. Osnovan je 1959. godine za potrebe turističkog gospodarstva, za koje je pretežito izrađivao stručne studije i provodio mikroekonomska istraživanja. Godine 1986. postao je javna znanstvena institucija i od tada nosi današnji naziv – Institut za turizam.

U 58 godina svog djelovanja prošao je dugi razvojni put. Transformirao se od male konzultantske organizacije u modernu znanstvenu instituciju. Od orijentacije na ekonomska istraživanja, danas se u Institutu s multidisciplinarnim timom razvijaju složeni znanstveni projekti, a područja istraživanja proširila su se na izučavanje cjelokupnog fenomena turizma, osobito utjecaja njegovog razvoja na ekonomiju, društvo i okoliš. Ciljevi i misija djelovanja Instituta stoga se tijekom vremena transformiraju. U počecima svog djelovanja pratio je snažnu turističku ekspanziju, a danas svojim istraživačkim, edukativnim i savjetodavnim radom

¹ Djelovanje Instituta za turizam uređeno je Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07 – Odluka USRH, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13 i 139/13), Zakonom o ustanovama (NN 76/93, 29/97, 47/99 i 35/08), Pravilnikom o osnovama financiranja znanstveno-istraživačkih instituta (NN 38/97 i 28/99), Pravilnikom o uvjetima za izdavanje dopusnice za obavljanje znanstvene djelatnosti, uvjetima za reakreditaciju znanstvenih organizacija i sadržaju dopusnice (NN 83/10), Zakonom o osiguranju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (NN 45/09) kao i Statutom Instituta za turizam (2014).

podupire održivi razvoj turizma u Hrvatskoj i povezuje teoriju i praksu u turizmu. Sukladno svojoj zadaći, znanstvenom aktivnošću podržava razvoj održivog i međunarodno konkurentnog nacionalnog i regionalnog turizma koji doprinosi ekonomiji, zapošljavanju i kvaliteti života. Djelovanje Instituta prepoznato je i u međunarodnoj znanstvenoj zajednici kroz sudjelovanje u međunarodnim mrežama istraživača, publiciranjem znanstvenih radova kao i kroz vlastitu izdavačku aktivnost u turizmu te sudjelujući aktivno u međunarodnim asocijacijama (IT je pridružena članica Svjetske turističke organizacije).

U postavljanju svojih strateških ciljeva i sukladno tome, svih svojih aktivnosti, Institut se oslanja na strateške ciljeve Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta izražene u Strategiji razvoja znanosti, obrazovanja i tehnologije (Vlada RH, 2013) kao i svoje strateške i godišnje planove aktivnosti (www.iztg.hr) te svoju misiju. Sukladno postavljenim ciljevima, kao i izvršenim evaluacijama Instituta od strane Agencije za znanost i visoko obrazovanje, Institut za turizam je posljednjih pet godina značajno unaprijedio svoju znanstvenu produktivnost i međunarodnu prepoznatljivost. Uz to, svake godine povećava i broj popularizacijskih aktivnosti kao i broj sudjelovanja u medijima kojima se obraća i stručnoj i široj javnosti i kojima uspješno diseminira rezultate svojih znanstvenih dostignuća i projekata. To sve događa se u uvjetima gospodarske krize u Hrvatskoj, suženim mogućnostima financiranja istraživanja u turizmu kao i stalnom snižavanju izdvajanja za potrebe znanosti iz državnog proračuna, vrlo rigidnoj politici zapošljavanja u hrvatskoj znanosti koja ne dozvoljava niti zadržavanje broja istraživača na postojećoj razini, te neusklađenosti mjerila i kriterija za evaluaciju znanstvenih instituta s onima za napredovanje znanstvenika u viša zvanja.

Prednosti i nedostaci Instituta za turizam

PREDNOSTI	NEDOSTACI/OGRAIČENJA
<ul style="list-style-type: none"> • 58 godina iskustva i kumuliranog znanja u istraživanjima turizma • Kontinuirani rast znanstvene produktivnosti • Multidisciplinarni istraživački tim – projektna organizacija i timski rad • Metodološka znanja u području istraživanja turističke potražnje i turističke statistike • Jedina specijalizirana Biblioteka s 'on-line' pretraživanjem • Međunarodna suradnja • Kontinuirana suradnja s javnim sektorom i gospodarstvom • Izdavačka djelatnost Instituta • Prenošenje znanja putem neformalnih oblika obrazovanja 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljna financijska sredstva za provođenje primarnih istraživanja • Nedovoljna financijska sredstva za održavanje dugogodišnjih baza podataka • Nemogućnost preciznog planiranja prihoda od vlastite djelatnosti • Nedovoljan broj mladih istraživača ('starenje' znanstvenika) i stručnih suradnika • Neprilagođenost kriterija za izbor u znanstvena zvanja u odnosu na kriterije evaluacije Instituta • Nedostatak profesionalnog projektnog menadžmenta za prijavu i provođenje EU projekata

Glavni nedostatak rada Instituta su nerealizirani istraživački projekti zbog nedovoljnih financijskih sredstava za znanstvena istraživanja u Hrvatskoj. Dva glavna izvora financiranja znanstvene aktivnosti – proračunska sredstva i vlastiti prihodi – smanjuju se iz godine u godinu pa je vrlo teško provesti planirane aktivnosti. To umanjuje i potencijalni broj originalnih

znanstvenih radova. Gospodarstvo kao i javni sektor podupiru dio istraživanja koja se mogu svrstati većinom u primijenjena istraživanja jer rezultati takvih istraživanja imaju izravnu praktičnu primjenu za razliku od razvojnih i temeljnih znanstvenih istraživanja, no i ti izvori sredstava su u opadanju. Vjerujemo da ćemo u 2017. godini biti u mogućnosti realizirati ipak veći broj istraživačkih projekata u odnosu na prethodnu godinu.

Među glavnim slabostima Instituta je nedostatak kadrova. Zbog potrebe intenzivnijeg angažmana u prijavi nacionalnih i međunarodnih znanstvenih kompetitivnih istraživačkih projekata kao i naraslih administrativnih poslova, Institutu bi nužno trebalo radno mjesto projektnog menadžera. Ukupan broj djelatnika Instituta od 32 smanjio se na 28, što uz prosječno starenje znanstvenika, ne omogućava željeni razvoj institucije. Turizam je izrazito važna gospodarska aktivnost u zemlji što znači i veliki interes opće i stručne javnosti i medija za rezultatima istraživanja i aktivnostima Instituta, čemu je vrlo teško udovoljiti, s obzirom na znanstveni rad kao primarnu misiju Instituta.

Na aktivnost Instituta već nekoliko godina negativno djeluju i određeni vanjski faktori, vezani prije svega uz financiranje, zapošljavanje te uz, već nekoliko godina najavljuvanu, restrukturaciju svih javnih znanstvenih instituta. Uz stalno smanjenje izdvajanja za potrebe znanosti i nepovoljnu politiku zapošljavanja, prisutno je i stalno povećavanje znanstvene i druge administracije (uz isti/manji broj zaposlenih djelatnika) te česte promjene vezane uz izbor u više znanstveno zvanje koje dovode i do nepodudaranja mjerila i kriterija za evaluaciju znanstvenih instituta i uvjeta za napredovanje znanstvenika u viša zvanja. Financiranje znanstvenih projekata putem Hrvatske zaklade za znanost gdje je fokus na potrebama jednog projekta ne može kompenzirati smanjenje financiranja za znanstvenu infrastrukturu čime se naš Institut dovodi u sve težu poziciju koju nije moguće popraviti niti kroz izuzetan angažman svih djelatnika na traženju novih izvora financiranja bilo da je riječ o turističkom gospodarstvu ili EU izvorima.

3. STRATEŠKI CILJEVI I POKAZATELJI USPJEŠNOSTI

Prema Zakonu o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju (2009), kvaliteta u znanosti i visokom obrazovanju definira se kao “višedimenzionalan koncept u kojem se naglasak stavlja na udovoljavanje općeprihvaćenim standardima i očekivanjima društva u cjelini uz težnju ka stalnom unapređenju svih procesa i njihovih ishoda”. Imajući u vidu navedenu definiciju, kao i Strateškim planom definiranu viziju i misiju¹ Instituta za turizam i sukladno ciljevima vezanim uz Proračunska obrazloženja za razdoblje 2017.-2019. godine, ciljevi i pokazatelji učinka/uspješnosti su sljedeći:

CILJ 1:

Unapređenje znanstvene produktivnosti – poticanje znanstvene izvrsnosti i međunarodne vidljivosti

Kao i u prethodnoj godini, u cilju ostvarivanja ovog strateškog cilja Instituta za turizam koji se odnosi na kontinuirano unapređenje sustava kvalitete i poticanja znanstvene izvrsnosti,

neophodno je poticati različite oblike znanstvenog djelovanja i pratiti ih kroz formiranje i primjenu određenih pokazatelja, od kojih kao važne izdvajamo:

Pokazatelji:	2016. Ostvareno	2017.
• Broj znanstvenih radova objavljenih u časopisima indeksiranim u bazama – Scopus i Web of Science te drugim relevantnim bazama	15	16
• Broj ostalih radova u kategorijama A1 i A2 (osim onih ih prethodne kategorije)	30	28
• Broj znanstvenih radova objavljenih u koautorstvu s istraživačima izvan Instituta (u kategorijama A1 i A2)	33	30
• Citiranost znanstvenih radova u bazama Scopus i WoS	426	430
• Broj objavljenih autorskih knjiga; broj objavljenih uredničkih knjiga	1	0
• Realizirani izbori u viša znanstvena zvanja	1	2

CILJ 2:

Jačanje ljudskih potencijala u znanosti – suradnja u istraživanju, razvoju i inovacijama

U okviru cilja stvaranja i jačanja ljudskih potencijala u znanosti i inovacijama, a u uvjetima otvaranja mogućnosti korištenja europskih fondova namijenjenih znanstvenoj aktivnosti, od posebne je važnosti jačanje kapaciteta Instituta za turizam za povlačenje financijskih sredstava iz fondova Europske unije. Za ostvarenje ovoga cilja potrebno je realizirati suradnju s drugim institucijama i turističkim tvrtkama kroz realiziranje centara kompetencija ili klastera, odnosno suradnjom s razvojnim agencijama.

Pokazatelji uspješnosti mogu biti:

Pokazatelji:	2016. Ostvareno	2017.
• Broj projekata financiranih sredstvima Europske unije i nacionalnih kompetitivnih fondova	3	3
• Vrijednost projekata financiranih sredstvima Europske unije i nacionalnih kompetitivnih fondova (Udio u ukupnim prihodima)	23%	25%

CILJ 3:

Poticanje jačeg povezivanja znanstvenog potencijala s gospodarstvom i društvom u cjelini

Cilj Instituta za turizam, kao javnog znanstvenog instituta, je poticanje jačeg povezivanja s drugim znanstvenim institutima, visokim obrazovnim institucijama, gospodarstvom i društvom u cjelini. Povezivanje s drugim institutima potiče se zajedničkim radom na znanstvenim projektima čiji je ishod objavljivanje znanstvenih radova u koautorstvu. Jačanje suradnje javnog i privatnog sektora potiče se usklađivanjem istraživačkih aktivnosti s

potrebama gospodarstva te poticanjem aktivnosti i programa popularizacije znanosti u turizmu.

Kao pokazatelji uspješnosti mogu se definirati sljedeći:

Pokazatelji:	2016. Ostvareno	2017.
• Broj ugovorenih projekata s gospodarskim subjektima, tijelima državne uprave i jedinicama lokalne uprave i samouprave	26	30
• Broj radionica/prezentacija/predavanja	40	40
• Broj sudjelovanja u TV I radio emisijama	34	30
• Članci u dnevnim glasilima u kojima se koriste rezultati istraživanja Instituta	25	25
• Broj sudjelovanja istraživača u edukaciji na sveučilištima i veleučilištima (broj kolegija)	12	10
• Časopis TURIZAM/TOURISM (broj objavljenih znanstvenih radova u volumenu)	28	30
• Broj časopisa u razmjeni	25	25
• Broj bibliografskih jedinica u Biblioteci Instituta	35000	36000
• Broj različitih on-line publikacija	3	3
• Broj gostovanja istraživača s velikom međunarodnom reputacijom	1	2

4. ISTRAŽIVAČKE TEME U 2017.

Jedna od 'jakih snaga' Instituta odnosi se na **kontinuirano stvaranje i održavanje izvrsnosti u istraživanjima i svim drugim aktivnostima**. U tome smislu, potencijalne teme istraživanja (ovisno o financijskim sredstvima i interesu javnog i privatnog sektora u turizmu) u 2017. su:

- **Longitudinalna istraživanja obilježja turističke potražnje** – TOMAS istraživački projekti s ciljem prikupljanja podataka o različitim segmentima turističke potražnje, stvaranja mogućnosti usporedbe obilježja, a osobito stupnja zadovoljstva i potrošnje turista; sezonalnost turističke potražnje kao jedan od najvećih problema hrvatskog turizma (istraživanje uzroka te razvoj primjenjivih metoda ublažavanja sezonalnosti turizma u Hrvatskoj); istraživanje turističke potražnje u cijeloj zemlji (tzv. visitor survey).
- **Mjerenje doprinosa turizma gospodarstvu; makroekonomski učinci turizma** – Institut kontinuirano radi na uspostavljanju pretpostavki za periodičku izradu satelitskog računa turizma, a potrebno je realizirati i regionalne satelitske račune na temelju primjera najbolje prakse; uz utjecaj turizma na BDP također se nastoje procijeniti njegovi učinci na ostale makroekonomske agregate kao što su zaposlenost i opća razina cijena.
- **Istraživanja različitih aspekata konkurentnosti turističke destinacije** koja kao šira tema obuhvaća mnoge važne pod teme: Kauzalitet između razvijenosti prometnog sustava i atraktivnosti turističke destinacije, prihvatnog kapaciteta i konkurentske

sposobnosti hrvatskih destinacija, Istraživanje percepcije Hrvatske kao turističke destinacije; Povijesni aspekti turističkog razvoja s naglaskom na istraživanje turističkog arhitektonskog nasljeđa i turističkog krajolika radi određivanja modela i uloge arhitekture i krajolika u razvoju turizma.

- **Mjerenje održivosti turizma** u okviru sve tri komponente održivog razvoja – gospodarske, društvene i ekološke, a s ciljem ranog upozoravanja na moguću pojavu odstupanja od prihvatljivih ekoloških, društvenih i gospodarskih standarda; uspostavljanje informacijske osnove za analizu kvalitete destinacijskog menadžmenta turističkih destinacija koristeći europski sustav turističkih pokazatelja (ETIS) kojeg je razvila Europska komisija te omogućuje međunarodnu usporedivost analiziranih pokazatelja. S obzirom da je u 2016. godini CROSTO priznat kao jedan od šest UNWTO observatorija za praćenje održivog razvoja turizma, u 2017. godini definirati će se i prikupiti, u suradnji sa odgovarajućim institucijama, podaci o održivom razvoju naših primorskih županija.
- **Postmodernizam i turizam**; istraživanje trendova i društvenih promjena koje upućuju na promjenu paradigmi u svjetskom turizmu, pa onda i u našem turizmu; s obzirom da su u 2016. godini provedena primarna istraživanja unutar znanstvenog projekta na ovu temu, u 2017. godini startati će diseminacija rezultata istraživanja putem znanstvenih radova i sudjelovanjem na relevantnim znanstvenim konferencijama u zemlji i inozemstvu.
- **Vrednovanje turističkih resursa i javnog dobra u turizmu** obuhvaća izradu katastra turističkih atrakcija koji bi obuhvatio vrednovanje svih turističkih resursa u Hrvatskoj, dok bi vrednovanje javnog dobra obuhvatilo procjenu prirodnih resursa u turizmu Hrvatske primjenom metode vrednovanja scenarija; u 2017. godini pokušati će se za potrebe tržišnih projekata nabaviti softver u koji bi se kontinuirano unosili podaci o svim turističkim resursima/atrakcijama.
- **Utjecaj informacijskih i komunikacijskih tehnologija na turizam** u cilju razvoja metodologije za praćenje korištenja ICT-a.
- **Edukacija u turizmu**; istraživanja u cilju unapređenja srednjoškolskog obrazovanja za potrebe hrvatskog turizma kao i stvaranje odgovarajućeg modela cjeloživotnog obrazovanja za potrebe različitih korisnika; u 2017. godini realizirati će se nekoliko specijalističkih seminara za potrebe djelatnika sustava turističkih zajednica kao što je bio slučaj i u 2016. godini.
- **Prognoziranje turističkog prometa** u Hrvatskoj (fizičkog i financijskog) u cilju uspostavljanja informacijske osnove za donošenje odluka nositelja ekonomske i turističke politike, menadžmenta gospodarskih subjekata te subjekata destinacijskog menadžmenta.

5. ORGANIZACIJA I LJUDSKI RESURSI

Organizacija

U 2017. godini ne planira se promjena načina organizacije Instituta za turizam. Kao i u drugim javnim institutima, Institutom za turizam upravlja ravnatelj i Upravno vijeće, uz pomoć

Znanstvenog vijeća te Kolegija kao tijela za informiranje svih djelatnika. Institut nema odjele niti posebne organizacijske cjeline (samo je Biblioteka prostorno izdvojena). Administrativni poslovi obavljaju se u posebnim ustrojstvenim jedinicama, a za obavljanje znanstveno-istraživačkih projekata, primjenjuje se projektna organizacija rada. Uz to za potrebe informiranja, ali i donošenje odluka o provođenju istraživanja u okviru vlastitih sredstava i praćenja određenih tema definirani su tzv. 'virtualni odjeli': Ekonomski učinci i prognoziranje, Ponašanje i iskustva posjetitelja, Održivi razvoj turizma i upravljanje te Promet, prostor i turizam.

Ljudski resursi

Institut za turizam je jedina znanstvena institucija koja okuplja tim znanstvenika specijaliziranih u različitim poljima i granama važnim za promatranje i izučavanje turizma i čiji su znanstveni projekti interdisciplinarnog karaktera (20 istraživača od 28 djelatnika, koji povezuju područja ekonomije, prometnih znanosti, geografije, matematike i statistike, sociologije, ekologije, arhitekture i povijesti).

Ukupan broj djelatnika, kao ni broj znanstvenika Instituta ne odgovara potrebama rada koji su se u posljednjih desetak godina znatno proširili, pretežno povezano uz intenzivniji razvoj turizma u zemlji, važnost turizma kao područja istraživanja, a uz to vezanog interesa opće javnosti i medija. Početkom 2017. godine Institut je ispunio uvjete za reakreditaciju Instituta, vezane upravo za ljudske resurse tj. uz potreban broj zaposlenih znanstvenika. Početkom 2017. godine, u Institutu radi 15 znanstvenika, ali ukupan broj istraživača se nije povećao i s obzirom na proces starenja istraživača, nužno je zapošljavanje mladih istraživača kao i stručnih suradnika u znanosti (2).

6. IZVORI FINANCIRANJA

Institut će sukladno strateškim odrednicama djelovanja i u budućnosti nastaviti rad na znanstvenim istraživanjima financiranim od strane Hrvatske zaklade za znanost kao i istraživačkim projektima financiranim iz drugih izvora. Takvi izvori financiranja omogućuju provođenje istraživanja koja su (a) podlogom za objavljivanje znanstvenih radova, ali i (b) omogućuju podmirivanje zajedničkih troškova i troškova razvoja institucije (školarine, licence, nabavka literature, konferencije i seminari, nabavka i održavanje računala, članstva, zaštita i osiguranje, interni projekti Instituta, sufinanciranje časopisa i izdavačke djelatnosti i dr.) djelatnika Instituta za koja nisu dovoljni mjesečni iznosi od strane MZO-a. Namjenska sredstva za znanstveni rad (na temelju znanstvenih kriterija) koristit će se primarno za omogućavanje odlazaka na znanstvene konferencije kao i za nabavku literature. Kako bi se ispunili strateški ciljevi Instituta važno je povećanje razine vlastitih prihoda i njihov udio na razini 30-35%, što s obzirom na gospodarsku krizu, u prethodnom razdoblju nije bilo moguće postići (24% u 2016).

S obzirom na potrebu izrazito racionalnog poslovanja, uz stalno podizanje kvalitete pojedinih procesa upravljanja (ISO 9001:2008) Institut provodi mjere praćenja i uštede korištenja

pojedinih materijala neophodnih za rad (npr. papir, fotokopiranje, energija, telefon, uredska i informatička oprema i sl.), a u skladu s Nacionalnim akcijskim planom za zelenu javnu nabavu 2015.-2017. s pogledom do 2020. godine (Ministarstvo zaštite okoliša i prirode, 2015) nabavljamo eko-certificirane proizvode.

U izvorima financiranja uz javni sektor i turističko gospodarstvo potrebno je, u promatranom planskom razdoblju, povećati broj projekata financiranih iz EU fondova i putem takvih projekata osigurati djelomično zapošljavanje mladih istraživača. Kako bi se Institut mogao nadmetati za takva sredstva nužna je specijalizacija jednog djelatnika za projektni menadžment (novo radno mjesto).